

тому ми отримали статистично позитивний вплив. Політика бюджетного коригування, здійснювана в останні кілька років, призвела до різкого скорочення доходів населення або через скорочення зарплат, пенсій і допомог, а також втрати робочих місць, або через збільшення оподаткування.

Висновки. Як бачимо, сучасне становище Греції у світовому господарстві обумовлено цілим комплексом внутрішніх проблем, що визначаються специфікою соціально-економічної моделі розвитку країни, на які накладаються обмеження членства країни у Єврозоні. Відносні економічні успіхи Греції в рамках ЄС у 1990-х – першій половині 2000-х рр. були обумовлені переважно прямою або непрямою допомогою партнерів з інтеграції, а не посиленням міжнародної конкурентоспроможності національної економіки. Як відомо, за хорошою передкризовою динамікою ВВП в Греції насправді приховувалися процес деіндустріалізації, що випереджає збільшення продуктивності праці зростання трудових витрат і роздування державного сектору економіки.

При цьому останнім часом відбулося короткострокове покращення зовнішньоторговельного балансу Греції, що не є ознакою оздоровлення економіки країни. Безумовно, зростання експорту країни, як правило, сприяє поживленню її економіки, однак механічне нарощування товарних потоків з Греції ще не є ефективним антикризовим засобом, як видається деяким європейським економістам. Розглянуті нами зрушення в географічній і галузевій структурах грецької зовнішньої торгівлі показують, що в довгостроковому плані відбувається дрейф міжнародної

спеціалізації Греції не в сторону, яка б забезпечила стійкість національної економіки в умовах зростаючої глобалізації та європейської інтеграції.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Bosworth, Barry and Kollintzas, Tryphon, 2001 (June). Economic Growth in Greece: Past Performance and Future Prospects. CEPR Discussion Paper, 2852. [online] Available at: <<http://ssrn.com/abstract=274560>>.
2. ECB statistical data warehouse : за статистичними даними ЄЦБ [Електронний ресурс] / Статистика ЄЦБ. – Режим доступу: <http://sdw.ecb.europa.eu/search.do?type=series&q=external+debt>.
3. Greek Statistics, The Bank of Greece. [online] Available at: <http://www.bankofgreece.gr/Pages/en/Statistics/default.aspx>.
4. Ioakimoglou, E. and Milios, J., 1993 (June). Capital Over-Accumulation and Economic Crisis: The Case of Greece (1960–1989), by Review of Radical Political Economics, 25(2), pp. 81–107.
5. Mylonidis, N., Vassilatos, V. Assessing the Macroeconomic Performance of Greece in a Comparative Perspective. [pdf] Available at: <http://economics.soc.uoc.gr/macro/docs/Year/2009/papers/paper_2_77.pdf>.
6. Panagiotidis, T., Printzis, P., 2015. On the macroeconomic determinants of the housing market in Greece: A VECM approach GreSE Paper, Hellenic Observatory Papers on Greece and Southeast Europe, 88. 40 p.
7. Panayotis, G. Michaelides & Theofanis Papageorgiou & Efthymios, G. Tsionas, 2014 (January). "Is the Greek crisis in the EMU contagious?", Applied Economics Letters, Taylor & Francis Journals, 21(1), pp. 13–18.
8. Papageorgiou, D. Macroeconomic implications of alternative tax regimes: the case of Greece. [pdf] Available at: <<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/Paper200997.pdf>>.

УДК 339.972

Кульбіда М.В.

*аспірант кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу
Інституту міжнародних відносин Національного авіаційного університету*

СПІВРОБІТНИЦТВО МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ІЗ КРАЇНАМИ СХІДНОЇ ЄВРОПИ

У статті розглянуто діяльність міжнародних фінансових організацій в контексті їхнього співробітництва з країнами Східної Європи. З'ясовано основні цілі, завдання та механізми діяльності міжнародних фінансових організацій у країнах Східної Європи. Проаналізовано співпрацю країн Східної Європи з міжнародними фінансовими організаціями, зокрема для подолання негативного впливу світової фінансової кризи. Розглянуто динаміку зовнішнього боргу країн Східної Європи та описано процедуру отримання фінансової допомоги країнами.

Ключові слова: МФО, кредитування, Східна Європа, МВФ, зовнішній борг.

Кульбіда М.В. СОТРУДНИЧЕСТВО МЕЖДУНАРОДНЫХ ФИНАНСОВЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ СО СТРАНАМИ ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ

В статье рассмотрена деятельность международных финансовых организаций в контексте их сотрудничества со странами Восточной Европы. Выявлены основные цели, задачи и механизмы деятельности международных финансовых организаций в странах Восточной Европы. Проанализировано сотрудничество стран Восточной Европы с международными финансовыми организациями, в частности в целях преодоления негативного влияния мирового финансового кризиса. Рассмотрена динамика внешнего долга стран Восточной Европы и описана процедура получения финансовой помощи странами.

Ключевые слова: МФО, кредитование, Восточная Европа, МВФ, внешний долг.

Kulbida M.V. COOPERATION BETWEEN INTERNATIONAL FINANCIAL ORGANISATIONS AND EASTERN EUROPE COUNTRIES

The article provides an analysis of international financial organizations and their interaction with the Eastern Europe countries. It aims at defining main objectives, tasks and mechanisms of functioning of the international financial organizations in the Eastern Europe countries. It provides an overview of cooperation between the Eastern Europe countries and the IMF, in particular, in order to face negative impacts resulting from the world financial crisis. It also provides an overview of the development of external debts of the Eastern Europe countries and describes mechanisms of granting countries with financial support.

Keywords: IFO, loans, Eastern Europe, IMF, external debts.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах розвитку світового господарства зростає роль міжнародних фінансових організацій, які охоплюють соціальну й економічну сфери господарювання та є одним із важливих чинників забезпечення економічного розвитку країн, зокрема країн Європи. Особливо важливе значення це співробітництво має для країн Східної Європи, які здійснили ринкові перетворення та набули членства в Євросоюзі, однак потребують структурних реформ для подолання кризових явищ, а також прагнуть відновити перспективи зростання. Тому діяльність міжнародних фінансових організацій в контексті їхнього співробітництва з країнами Східної Європи є вкрай актуальною та є об'єктом вивчення багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед провідних науковців, що присвятили зазначеній темі свої напрацювання, є зарубіжні: Р. Атоян [18], Е. Болдеччі [19], Б. Джоші [18], К. Крогульські [18], Дж. Руеф [18], Р. Оліварес-Камінал [24], та вітчизняні: Н.Б. Бідник [1], В.О. Данилюк [3], Н.М. Заярна [7], Р.І. Копич [9], Н.І. Патики [13], В.М. Федосов [17], П.І. Юхименко [17] та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Розвиток процесів фінансової глобалізації та розширення Європейського Союзу потребують подальшого дослідження і узагальнення особливостей діяльності міжнародних фінансових організацій в нових умовах розвитку світового господарства, зокрема з метою подолання кризових явищ.

Мета статті полягає у дослідженні соціально-економічної діяльності міжнародних фінансових організацій у країнах Східної Європи.

Виклад основного матеріалу. Всебічний аналіз тенденцій та особливостей розвитку міжнародних кредитних та розрахункових відносин в умовах економічної глобалізації дозволяє стверджувати, що їх наднаціональне регулювання на сучасному етапі

і у майбутньому є об'єктивно необхідним. В умовах транснаціоналізації капіталу зростання його мобільності та посилення його чутливості до зміни кон'юнктури ринку вирішення проблем забезпечення узгодженості дій держав у сфері регулювання фінансових відносин та зближення національних фінансових політик стає можливим лише за умов гарантування наднаціональними міжнародними фінансовими організаціями загальної обов'язковості правил поведінки держав у відповідних сферах регулювання [5, с. 272].

Міжнародні фінансові організації (МФО) набувають дедалі більшого значення у міжнародних економічних відносинах, зокрема і у країнах Східної Європи, оскільки через мережу цих організацій проходить значна частка інвестицій, купується та продається валюта для фінансування експорту й імпорту. Особливо важлива діяльність цих організацій для країн, які здійснюють перехід до ринкових відносин і готові використати як управлінський досвід МФО, так і власні можливості [1, с. 154].

Тож міжнародні фінансові організації – це створені кількома державами організації-суб'єкти міжнародного публічного права, які надають фінансові ресурси державам-членам МФО на умовах, визначених їх установчими документами [12].

Основними завданнями діяльності МФО у світі, так і на теренах країн Східної Європи, є [7, с. 186]: сприяння розвитку міжнародної валютно-фінансової співпраці; розширення та збалансоване зростання обсягів міжнародної торгівлі з метою досягнення високого рівня зайнятості та реальних прибутків; зміцнення виробничого потенціалу країн-членів; сприяння стабілізації валют та уникнення їх конкурентної девальвації; участь у створенні багаторівневої системи платежів та усунення валютних обмежень.

Проаналізувавши вітчизняні та міжнародні джерела, автор дійшов висновку, що немає однозначного тлумачення щодо класифікації країн Східною

Таблиця 1

Ключові функції міжнародних фінансових організацій

Класифікаційна ознака	Назва МФО	Рік створення	Основні функції
Світові міжнародні фінансові інституції	Міжнародний валютний фонд (МВФ)	Бреттон-Вудс 1944 р.	Сприяння розвитку міжнародної торгівлі й співробітництва у сфері валютного регулювання та надання кредитів у іноземній валюті для вирівнювання платіжних балансів країн-членів Фонду.
	Група Світового банку	1945 р.	До його складу входять: Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародна асоціація розвитку (МАР), Міжнародна фінансова корпорація (МФК) та Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій (БАГІ), а також спеціалізована структура – Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних конфліктів (МЦУІК). Основна мета – сприяння розвитку економіки країн-членів МБРР через надання довгострокових кредитів та гарантування приватних інвестицій.
	Банк міжнародних розрахунків	1930 р.	Налагодження співробітництва між центральними банками провідних країн світу та здійснення розрахунків між ними. Банк забезпечує також здійснення розрахунків між країнами, що входять до Європейської валютної системи. Він виконує депозитно-кредитні функції, здійснює валютні операції та операції на фондовому ринку.
Регіональні фінансові інституції	Європейський банк реконструкції та розвитку	1990 р.	Здійснює діяльність у країнах Східної і Центральної Європи, які проводять ринкові реформи. Кредитні ресурси ЄБРР поділяються на звичайні та кошти спеціальних фондів. За рахунок звичайних ресурсів надаються кредити під ефективні й надійні проекти розвитку. Спеціальні фонди призначені для пільгового кредитування низькорентабельних галузей соціальної інфраструктури та для надання технічної допомоги.
	Лондонський та Паризький клуби		Це об'єднання кредиторів. Лондонський клуб об'єднує 600 великих західних банків-кредиторів. Паризький клуб об'єднує 19 країн, які є головними державами-кредиторами світу.

Джерело: складено автором на основі [13]

Європи. На думку О.П. Масляка, до країн Східної Європи слід зарахувати країни Балтії, Білорусь, Молдову та Україну [11, с. 57]. Однак, згідно із класифікацією ООН, до Східної Європи слід зарахувати 10 країн: Білорусь, Болгарію, Чехію, Хорватію, Польщу, Молдову, Румунію, Росію, Словаччину та Україну [21].

Співпраця МФО з країнами Східної Європи здійснюється на основі діяльності Міжнародного валютного фонду (МВФ), Групи Світового банку (СБ) Європейського банку реконструкції і розвитку (ЄБРР) та з іншими фінансовими об'єднаннями, що володіють різними за обсягом правами і відповідно мають різні обов'язки (див. табл. 1) [17, с. 163].

МВФ є ключовою організацією та тісно пов'язаний з процесом переходу більшості східноєвропейських країн до ринкової економіки від самого початку їхньої незалежності. Деякі з країн, такі як Угорщина, Румунія та Югославія, приєдналися до МВФ ще у 1980-х рр., співпраця з ними здійснювалася щодо надання фінансової та технічної допомоги на ранніх стадіях реформ. Але найбільше діяльність МВФ та інших міжнародних інституцій активізувалася після краху комунізму в 1989 р. Починаючи з 1993 р., коли всі постсоціалістичні країни здобули незалежність, вони були у скрутному економічному становищі і мали нагальну потребу зовнішнього фінансування та консультацій.

Для самих МФО це було викликом і вимагало значного розширення всіх трьох основних напрямків діяльності МВФ, а саме:

– моніторинг та предметні консультації, що застосовувалися не тільки до окремо взятих країн, а також мали і регіональне значення, зокрема з питань виходу з рублевої зони;

– програми кредитування МВФ, спрямовані на фінансування для підтримки економічної стабі-

лізації в країні, а також забезпечення соціальних виплат з метою реалізації ключових заходів політики країни;

– консультаційна та технічна допомога, в рамках якої експерти МВФ та СБ тісно співпрацювали з владою країн у певній галузі, щоб допомогти в розробці та реалізації конкретних реформ, таких як запровадження податку на додану вартість, імплементації нової монетарної політики, посилення контролю над витратами з бюджету [18, с. 7].

На початку співпраці постсоціалістичних країн з МФО виникали труднощі, пов'язані з тим, що зазначені країни не були досліджені; ніхто напевно не знав як запровадити ринкову економіку у цих країнах з нуля після десятиліть функціонування системи централізованого планування. Отже, на початку МФО та їх програми співпраці пристосовувалися до нових умов, відбувалося «навчання на практиці», яке здійснювалося спільно між владою країн, співробітниками МВФ та іншими міжнародними консультантами (Група Світового банку, ЄБРР).

Радикальні політичні зміни тривали протягом чверті століття з 1989 р. Протягом цього періоду відбулися найбільш помітні інтеграційні процеси східноєвропейських країн із Західною Європою. З 1990-х рр. партнерство та близькість країн з ЄС допомогло зміцнити постсоціалістичні економіки. Кульмінацією такого співробітництва стало приєднання восьми колишніх соціалістичних економік у 2004 р., у 2007 р. до них долучилися Румунія, та Болгарія і Хорватія у 2013 р. Із країн Східної Європи до Єврозони приєдналася Словаччина та Балтійські країни (Естонія, Литва, Латвія) [22].

Політична та економічна інтеграція відбувається не тільки на теренах ЄС. Коли розпався Радянський Союз (наприкінці 1991 р.), була створена Співдружність Незалежних Держав (СНД), до якої входили більшість колишніх радянських республік. Останнім часом ця організація втратила актуальність. На теренах пострадянських країн утворена нова більш тісна форма інтеграції – Євразійський економічний союз, членами якого, однак, є лише Білорусь, Казахстан і Росія.

Із 1989 р. МВФ надавав моніторинг та предметні консультації у технічній допомозі для країн з перехідною економікою. Основна частина такої допомоги була спрямована на запровадження бюджетно-податкової політики, змін в фінансовому та грошово-кредитному секторах. Пік допомоги країнам Східної Європи припадає на середину 1990-х рр. МВФ надав цим країнам консультаційну та технічну допомогу з усіх аспектів макроекономічної і фінансової політики, а також інших галузях державного управління, що мають відношення до перехідного періоду цих країн, та залучив для реалізації свої проектів майже 12 тис. осіб з східноєвропейського регіону [18, с. 9].

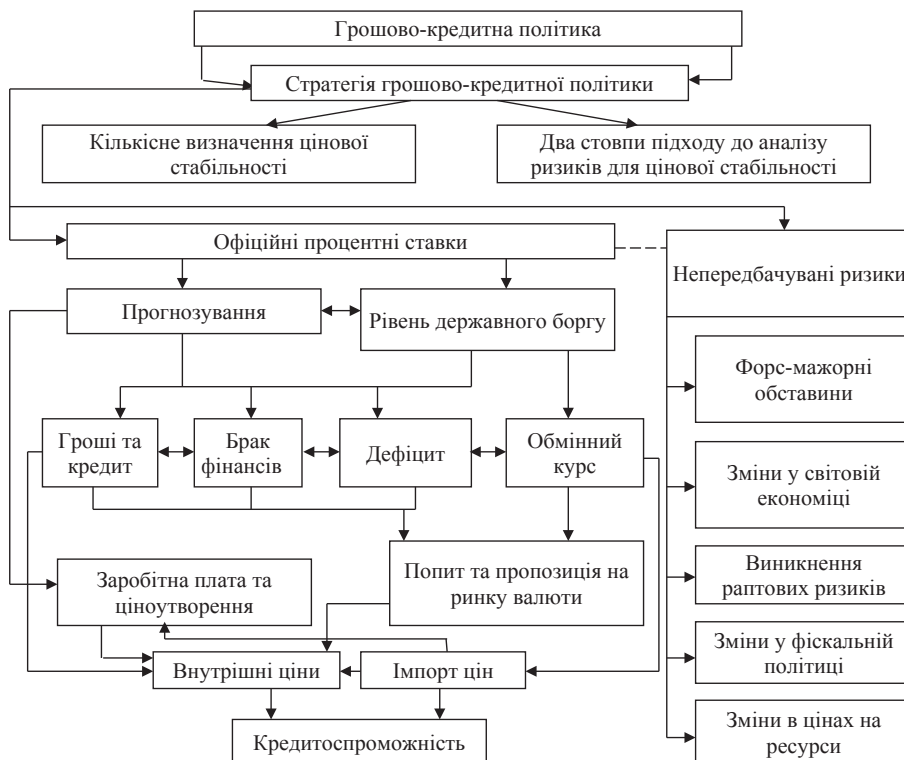

Рис. 1. Механізм соціально-економічної діяльності МФО і країн Східної Європи

Джерело: складено автором на основі [16, с. 11]

Портфель проектів, що реалізуються спільно з МБРР для країн Східної Європи складається з системних та інвестиційних проектів. Обсяги фінансування Банку на поточний момент поділені за секторами економіки [8, с. 213]: на проекти у соціально-гуманітарному секторі припадає 33% від загальної суми запозичених коштів; на підтримку фінансового сектору – 32%; на сферу енергетики і муніципальної інфраструктури – 14%; на агропромисловий комплекс – 12%; на розвиток державного сектору – 8%.

Система світових фінансових інституцій не обмежується Всесвітнім банком, МВФ та регіональними банками. Стратегія цих інституцій не змогла відкрити шлях для довгострокового вирішення проблеми заборгованості. У центрі ж уваги світової спільноти опинилися дві неформальні організації – Паризький і Лондонський клуби, завдяки своїй ролі у вирішенні проблем платіжного дисбалансу та комерційного боргу. У Паризькому клубі реструктуруються борги урядів і гарантовані ними борги, а в Лондонському клубі – заборгованості перед комерційними банками [15].

Механізм соціально-економічної діяльності МФО і країн Східної Європи має такі складові: економічний аналіз, стратегію грошово-кредитної політики, офіційні процентні ставки та ціноутворення та зовнішні фактори, які впливають на його функціонування (див. рис. 1).

За таких обставин на кредитну політику міжнародних фінансових організацій щодо країн Східної Європи впливають: визначення цінової та кредитної стабільності держави; визначення ризиків (загроз) цінової та кредитної стабільності окремої держави, що визначаються передбачуваними (прогнозування офіційних відсоткових ставок, рівня дефіцитності та заборгованості держави) та непередбачуваними ризиками (визначаються форс-мажорними обставинами,

змінами у світовій економіці, змінами у фінансовій політиці та цінах на ресурси).

Проте багато країн Східної Європи стоять перед значними ризиками. Через необхідність рефінансувати (rollover) великий зовнішній борг потреби в запозиченнях залишаються високими. Великі суми позик в іноземній валюті обмежують можливості курсової та грошово-кредитної політики. Крім того, Росія і Україна залишаються чутливими до зниження цін на біржові товари. Бюджетний дефіцит ряду країн залишається значним, незважаючи на зусилля, спрямовані на консолідацію бюджету і зменшення дефіциту та боргу. Банківські системи обтяжені великими сумами неповернених (loan in default) кредитів [6].

За оцінками МВФ, співвідношення державного боргу до валового внутрішнього продукту розвинених країн у 2015 р. перевищить 108%. Проблема значного державного боргу є і у країн Східної Європи. Боргове навантаження в деяких з цих країн досягло значних розмірів (табл. 2) [18, с. 18].

Серед країн Східної Європи найменші рівні зовнішніх запозичень у міжнародних фінансових організацій серед представлених країн має Естонія, сума яких у 2007 р. становила 594 млн євро і зростає до 1,887 млрд євро у 2013 р., а у 2014 р. становила 2,07 млрд євро. Щодо України, то її зовнішні запозичення станом на 2007 р. становили 11,884 млрд євро, а у 2013 р. зросли аж до 29,922 млрд євро. Сумарний рівень державного боргу України у 2014 р. складає 60,058 млрд дол. США.

На нашу думку, така ситуація в Україні є наслідком не вкладання запозичених коштів в економіку, а простіше кажучи, «проїдання» запозичених коштів. Ще одним чинником зростання зовнішнього боргу є неефективна економічна політика і корупційні схеми відмивання державних коштів, зокрема і запозичених.

Таблиця 2

Динаміка зовнішніх запозичень у міжнародних фінансових організацій країнами Східної Європи упродовж 2007–2014 рр.

Показник	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	Абсолютне відхилення +,-
Зовнішні запозичення % ВВП	56,43	53,20	69,48	65,80	66,68	65,99	66,35	66,1	+9,67
Зовнішні запозичення деяких країн Східної Європи, млрд євро									
Литва	4,609	4,762	7,814	10,150	11,629	13,265	13,550	14,82	+10,22
Латвія	1,911	4,498	6,807	8,417	8,700	9,078	8,876	9,63	+7,72
Естонія	0,594	0,740	0,994	0,963	0,984	1,711	1,887	2,07	+1,48
Чехія	40,014	42,817	50,454	60,193	62,202	71,710	67,077	42,6	+2,59
Угорщина	-1 269,06	-980,404	-11 663,7	-1 164,21	1 170,42	-558,207	-687,61	-878,074	+390,9
Словенія	0,091	-0,103	-1,96	-1,899	-2,029	-1,131	-4,988	-1,835	-1,9
Хорватія	-3,069	-3,103	-10,72	-14,625	-14,964	-10,855	-17,884	-15,0	-11,9
Польща	-22,13	-46,95	-100,4	-111,8	-76,428	-62,458	-70,656	-54,9	-32,77
Україна	11,884	11,959	17,806	24,982	25,874	27,333	29,922	31,23	+19,35
Чисте кредитування уряду у % до ВВП деяких країн Східної Європи									
Литва	-1,01	-3,3	-9,4	-7,2	-5,5	-3,3	-2,2	-2,1	-1,09
Латвія	0,6	-7,5	-7,8	-7,3	-3,1	0,1	-1,1	-0,81	-1,41
Естонія	2,36	-2,9	-1,9	0,2	1,2	-0,23	-0,18	-0,33	-2,69
Чехія	-0,7	-2,2	-5,7	-4,7	-3,2	-4,1	-1,4	-1,16	-0,46
Угорщина	-5,1	-3,7	-4,5	-4,4	4,2	1,9	2,4	2,9	8
Словенія	0,2	-0,3	-5,4	-5,2	-5,5	-3,1	-13,8	-4,9	5,1
Хорватія	-0,9	-0,9	-3,3	-4,5	-4,5	-3,3	-5,5	-4,7	3,8
Польща	-1,9	-3,7	-7,5	-7,9	-5,0	-3,9	-4,3	-3,2	-1,3
Україна	-1,9	-3,2	-6,2	-5,7	-2,7	-4,3	-4,8	-3,49	-1,59

Джерело: складено автором на основі даних [19; 20]

Зазначимо, що ситуація, подібна до української, спостерігається і в інших країнах Східної Європи, а особливо в пострадянських країнах, які не входять до ЄС.

У 2014 р. у трьох східноєвропейських країнах: Угорщині (за рахунок міжфінансового кредитування – прямих інвестицій), Латвії (за рахунок банківського сектору цієї «Східноєвропейської Швейцарії») та Словенії (значний держборг) – розмір запозичень у міжнародних фінансових організацій на кінець 2014-го р. перевищував обсяг виробленого у 2014-му р. валового внутрішнього продукту. А у Хорватії та Україні розмір зовнішніх запозичень у міжнародних фінансових організацій приблизно дорівнює (трохи менше) їх річному (2014-го р.) ВВП [2].

Додатковий аналіз фінансової стійкості країн Східної Європи демонструє, що невдвоєзначно стійкою є фінансова політика у Словенії, що цілком очікувано з погляду незначного дефіциту бюджету та зовнішніх запозичень у міжнародних фінансових організацій. У Хорватії, Угорщині, Латвії та Україні, де виявлено, що урядові видатки зростають швидше, ніж надходження до бюджету, встановлено ймовірний брак фінансової стійкості [9, с. 28].

Водночас в іншій країні з не менш загрозливим дефіцитом бюджету, Польщі, набагато більше підстав вважати, що обраній траєкторії експансійної фінансової політики бракує самодостатності згідно з більшістю статистичних тестів. Це може означати, що для зменшення дефіциту бюджету і гальмування темпів зростання зовнішнього боргу потрібні відповідні адміністративні заходи. Це свідчить про те, що у країнах Східної Європи не можна повністю поклатися на еволюційне вирішення фінансових проблем за рахунок прискорення темпу зростання ВВП чи зниження процентної ставки, як чинника зменшення витрат на обслуговування зовнішнього боргу [6].

Загалом, оцінюючи ситуацію у країнах Східної Європи, у 2014 р. зовнішні запозичення у міжнародних фінансових організаціях становили 66,1%, а у 2013 р. – 66,35% ВВП, що на 9,95% більше ніж у 2007 р. Динаміку зовнішніх запозичень у міжнародних фінансових організаціях у відсотках ВВП для країн Східної Європи у 2007–2014 рр. зображено на рисунку 2.

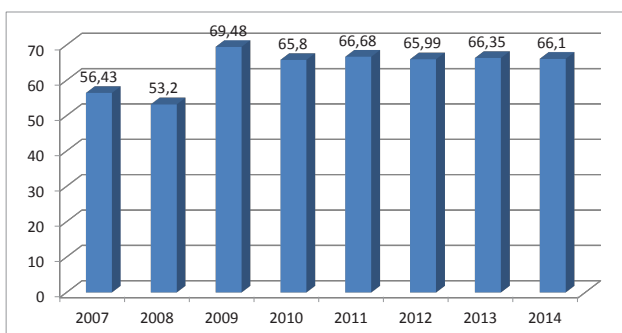

Рис. 2. Динаміка зовнішніх запозичень у міжнародних фінансових організаціях у % ВВП для країн Східної Європи у 2007–2014 рр.

Джерело: складено автором на основі даних [20; 21]

Незважаючи на злети і падіння, в цілому перехідний період для країн Східної Європи ознаменувався їхнім значним зближенням з країнами ЄС. У середньому дохід на душу населення зріс приблизно з 30% (ЄС-15) в середині 1990-х рр. до близько 50% сьогодні. Звичайно, це середнє значення приховує значні відмінності між країнами: з одного боку, країни Прибалтики та Польща, що продемонстру-

вали суттєве соціально-економічне зростання, та з іншого – країни, такі як Молдова і Україна, що досі не продемонстрували значних соціально-економічних зрушень. Тим самим у процесі зближення з ЄС, та орієнтуючись на їх стандарти, зростає заробітна плата, соціальні гарантії від держави, зростає продуктивність від інвестицій та підвищується кваліфікація робочої сили. Але залишаються країни, де частка витрат зростає швидше, ніж ризик втрати продуктивності конкурентоспроможності [18].

Отже, зазначимо про основні пріоритетні напрями співпраці МФО з країнами Східної Європи. Першим пріоритетом є забезпечення подальшої інтеграції країн у світову фінансову систему, стимулювати країни проводити розумну макроекономічну політику та структурні реформи. Нещодавні кризові явища та нестабільність в східноєвропейському регіоні призвели до переосмислення необхідності удосконалення макроекономічної стабільності та фінансової незалежності завдяки прискоренню реформ в країні [23].

Другим пріоритетом є відновлення концентрованої уваги на показники макроекономічної і фінансової стабільності. У 2014 р. через політичну нестабільність в регіоні інфляція торкнулась деяких з країн Східної Європи (особливо країн СНД), тим самим показавши недоліки макроекономічної політики

Третім завданням є підвищення темпів і глибини структурних реформ. Аналізуючи співпрацю МФО з країнами Східної Європи, макроекономічної політики МВФ та ЄБРР недостатньо без глибинних структурних та інституціональних змін всередині країни. Радикальні реформи сповільнилися з початку 2000-х рр. майже у всіх країнах Центральної та Східної Європи. Після вступу та набуття членства деяких східноєвропейських країн в ЄС у 2004 р. або 2007 р. та отримання значного фінансування від ЄС, ці країни не потребували залучення коштів від МФО, але після глобальної кризи та кризи Єврозони увага повністю була спрямована на вихід із кризи, а не на здійснення структурних реформ.

Подальша співпраця буде спрямована на зміцнення бізнес-середовища, що є важливим чинником для східноєвропейського регіону в цілому. Це вимагає запровадження широкомасштабних заходів, зокрема щодо заохочення корпоративного управління, забезпечення прав власності та виконання контрактів, впровадження адміністративної реформи та удосконалення законодавства у сфері конкурентної політики, вирішення питань неплатоспроможності та фінансового оздоровлення, залучення прямих іноземних інвестицій, а також подальшої інтеграції у глобальні ринки збуту. Для багатьох країн це також вимагає проведення законодавчих та адміністративних реформ, які необхідні для поліпшення системи державного управління.

Така співпраця також буде спрямована на досягнення більшого збалансування державного бюджету між витратами і доходами, а також на ефективність діяльності податкової адміністрації і забезпечення дотримання податкового законодавства. У багатьох країнах демографічна криза потребує подальшого реформування пенсійних систем, а також більш широку довгострокову бюджетну оптимізацію.

Значна зовнішня заборгованість зумовлює необхідність більш ефективного нагляду за функціонуванням банківського сектору, а також потребує вдосконалення механізмів встановлення неспроможності і проведення судових реформ.

МВФ та інші міжнародні та регіональні фінансові інституції як і раніше тісно співпрацюють у схід-

ноєвропейському регіоні, щоб допомогти країнам реалізувати соціально-економічну політику, продовжуючи допомагати країнам розвиватися шляхом моніторингу, наданням консультаційної та технічної допомоги, а також програмами кредитування. Від початку реформ, що почалися у регіоні, та термінового пошуку раціональної політики в країнах Східної Європи, після розпаду Радянського Союзу, а з ним і руйнації принципів планової економіки, МФО постійно тісно співпрацювали з урядами східноєвропейських країн.

Варто зазначити, що для України буде корисним досвід співпраці інших східноєвропейських країн із міжнародними фінансовими інституціями в умовах суттєвого збільшення показника відношення державного зовнішнього боргу до ВВП в останні чотири роки, що робить актуальним питання оптимізації обслуговування зовнішніх позик; зростання платежів сектору державного управління та суттєве зменшення платежів основної суми та відсотків банківського сектору, що характеризується як позитивна тенденція і вимагатиме активних позицій уряду на ринку державних облігацій; збільшення частки позик від МФО, насамперед від МФФ [4, с. 103].

Висновки. На сьогодні країни постсоціалістичного регіону відійшли від радикальних та швидких реформ, що є більш ефективними з погляду МФО, та надають перевагу поступовим змінам. Але якщо пройшов етап у країнах, що звалися країнами з «перехідною економікою» [18, с. 58], то це не применшує необхідності проводити масштабні реформи вже сьогодні. Адже значні виклики для структурних реформ відбуваються і в країнах, таких як Японія або в південній частині Європи, без історії комунізму, які борються, щоб відновити перспективи зростання.

Боргові кризи в окремих країнах Східної Європи досягли такого розвитку, що самотужки уряди цих країн не володіють достатніми силами вживати дієвих заходів для їх подолання. Спільною рисою боротьби цих країн з борговою кризою є співпраця з МФО. Ефективним доповненням до заходів бюджетної економії у країнах Східної Європи з великими державними боргами можуть стати проведення більш активної експансійної монетарної політики та підтримка інфляції на високому рівні. Предметом подальших наукових досліджень може слугувати розробка повного алгоритму дій, спрямованих на подолання боргової кризи у країнах Східної Європи.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бідник Н.Б. Співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями як чинник економічного розвитку держави / Н.Б. -Бідник // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – № 19. – С. 153–157.
2. Внешний долг стран СНГ и Восточной Европы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://bdg.by/news/authors/vneshniy-dolg-stran-sng-i-vostochnoy-evropy>.
3. Данилюк В.О. Співробітництво Європейського союзу з міжнародними фінансовими організаціями як метод боротьби з борговою кризою / В.О. Данилюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2014. – Вип. 6. – С. 56–60.
4. Дудченко В.Ю. Стан та особливості формування державного боргу Болгарії / В.Ю. Дудченко // Пошук ефективних механізмів господарювання в контексті сучасної економічної теорії : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (30–31 трав. 2014 р.). – Одеса. – С. 102–104.
5. Дунас О.І. Перспективи розвитку міжнародних фінансових організацій / О.І. Дунас // Альманах міжнародного права. – 2010. – Вип. 2. – С. 265–273.
6. Экономика стран Центральной и Восточной Европы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.webeconomy.ru/index.php?newsid=1448&page=cat&type=news>.
7. Зяряна Н.М. Міжнародні фінансові організації та їх значення у процесі трансформації економіки України / Н.М. Зяряна, О.М. Бартеквич // Науковий вісник НЛТУ України. – 2007. – Вип. 17. – С. 184–189.
8. Колодізов О.М. Гроші і кредит : підруч. / О.М. Колодізов, В.Ф. Колесніченко. – К. : Знання, 2010. – 615 с.
9. Копич Р.І. Оцінка стійкості фінансової позиції держави на прикладі країн Центральної та Східної Європи / Р.І. Копич // Економіка і прогнозування. – 2011. – № 2. – С. 25–35
10. Макар О.П. Світовий досвід управління державним боргом і перспективи його застосування в Україні / О.П. Макар // Економіка та держава. – 2012. – № 10. – С. 54–57.
11. Масляк О.П. Країнознавство : підруч. / О.П. Масляк. – 2-ге вид., випр. – К. : Знання, 2008. – 292 с.
12. Міжнародні фінансові організації. Словник законодавчих термінів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1078.6287.0>
13. Патица Н.І. Міжнародні валютно-кредитні відносини : навч. посіб. / Н. І. Патица. – К. : Знання, 2012. – 566 с.
14. Перехідна економіка : підручник / за ред. В.М. Гейця. – К. : [б.в.], 2003. – 591 с.
15. Характеристики Лондонського та Паризького клубів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://buklib.net/books/28476/>.
16. Щеглюк М.С. Сучасні тенденції розвитку грошово-кредитної політики Європейського центрального банку / М.С. Щеглюк // Економіст. – 2014. – № 11. – С. 10–13.
17. Міжнародні фінансові організації та їх функції. Теорія фінансів : підруч. / за ред. проф. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К. : Центр учбової літератури. – 2010. – 576 с.
18. Roaf, J., Atoyan, R., Joshi, B., Krogulski, K., an IMF staff team, 2014. 25 years of transition: post-communist Europe. Washington, D.C.: International Monetary Fund.
19. Baldacci, E., Gupta, S., Mulas-Granados, C., 2010 (December). Getting Debt under Control. Finance and Development, 47(4), pp. 18–21.
20. Composition of macro geographical (continental) regions, geographical sub-regions, and selected economic and other groupings. [online] Available at: <<http://unstats.un.org/unsd/methods/m49/m49regin.htm#developed>>.
21. The Euro. [online] Available at: <http://europa.eu/about-eu/basic-information/money/euro/index_en.htm>.
22. Olivares-Caminal, R., 2011. The EU Architecture to Avert a Sovereign Debt Crisis. OECD Journal: Financial Market Trends, 2, pp. 1–32.
23. Transition Report 2013. EBRD.